

LÄNSSTYRELSEN
KALMAR LÄN

REGION FÖRBUNDET
I KALMAR LÄN

Alkohol- och narkotikaförebyggande arbete i Kalmar län 2005

Alkohollagen

Tobakslagen

Förord

Problematiken runt tobak, alkohol och narkotika är sedan länge väl känd i vårt land. I en tid då vi öppnar våra gränser mot det övriga Europa och internationaliseringen blir allt mer påtaglig visar undersökningar att alkoholdebuten sker långt ner i åldrarna och narkotiska preparat blir allt mer lättillgängliga. Genom skärpt lagstiftning, nationella handlingsplaner samt genom att ställa statliga utvecklingsmedel till förfogande markerar statsmakterna vikten av att hejda den negativa drogutvecklingen. Särskilt betonas betydelsen av det alkohol- och narkotikaförebyggande arbetet. Här är *kartläggning, analys och samordning av insatser* nyckelord.

Vi står nu inför en brytningstid på många sätt. Arbeta pågår med en fortsättning av de nationella handlingsplanerna inom alkohol- och narkotikaområdet. Ställningstagande kan inom kort väntas rörande Alkoholinförelutredningens betänkande. Kunskapsutvecklingen inom samtliga preventionsnivåer är inne i en intensiv fas. I rapporten görs även en ansats att spegla denna utveckling.

Sedan 2001 inhämtar Statens Folkhälsoinstitut via länsstyrelserna uppgifter från kommunerna inom områdena förebyggande arbete, alkohollagen och tobakslagen. Rapporten baseras i stor utsträckning på dessa uppgifter, men bör också ses som ett led i Regionförbundets alkohol- och drogförebyggande arbete. Den utgör således en återföring till Folkhälsoinstitutet men även till kommunerna i länet och är en beskrivning av:

- Alkohol- och narkotikasituationen på länsnivå
- Hur det förebyggande arbetet bedrivs såväl i kommunerna som på länsnivån samt
- Tillämpningen av alkohol- respektive tobakslagen
- Kunskapsutvecklingen inom berörda områden

Samarbetet kring utformningen av rapporten har dessutom bidragit till att öka kunskapen hos såväl Regionförbundet som Länsstyrelsen. Det är vår förhoppning att den kan utgöra en plattform för fortsatt utveckling inom dessa områden i Kalmar län. Denna rapport kan även användas för jämförelser med situationen under de två föregående åren då vi gav ut en liknande länsrapport.

Till sist vill Regionförbundet och Länsstyrelsen framföra ett tack till alla som bidragit med uppgifter och underlag till denna rapport. Författare till rapporten är samordnare Anders Svalin, Regionförbundet och socialkonsulent Lars-Erik Andervad, Länsstyrelsen i Kalmar län.

Kalmar den 22 augusti 2005

Länsstyrelsen i Kalmar län

Regionförbundet i Kalmar län

Stig Lindahl

Cecilia Nilsson

SAMMANFATTNING	2
Mindre narkotika och alkohol bland skolelever och mönstrande – trenden håller i sig.....	2
INLEDNING	2
Bakgrund	2
Vad kännetecknar effektiva preventionsprogram?.....	3
Syfte	4
Metod	4
LÄNETS ALKOHOL- OCH NARKOTIKAPOLITISKA SITUATION OCH FÖREBYGGANDE ARBETE	5
Inledning och beskrivning av det förebyggande arbetet	5
Regional samordning.....	5
Statsbidrag	6
Bedömning av tendenser inom alkohol- och narkotikaområdet.....	7
Positiva utvecklingstendenser	8
Negativa utvecklingstendenser.....	8
AN-gruppen i Kalmar län.....	9
VisaLeg.nu - Länsgruppen	9
Drogvaneenkäten - FOKUS	10
Ansvarsfull alkoholhantering	11
Ungdomsarbetarkonferens	11
Musikprojektet ”Hög på livet”	12
TILLÄMPNINGEN AV ALKOHOLLAGEN I LÄNET	12
TILLÄMPNINGEN AV TOBAKSLAGEN I LÄNET	13
Det alkohol- och/eller drogförebyggande arbetet (bilaga 1)	15
Arbetet enligt alkohollagen (bilaga 3).....	18
Arbetet enligt tobakslagen (bilaga 4).....	19
Publikationer med anknytning till alkohol- och narkotikaförebyggande arbete, alkohollagen samt tobakslagen (Bilaga 5).....	20

SAMMANFATTNING

Mindre narkotika och alkohol bland skolelever och mönstrande – trenden håller i sig

CAN (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning) redovisar i sina årliga rapporter om skolelever och mönstrandets drogvanor att den genomsnittliga totala årskonsumtionen mätt i liter 100 % alkohol beräknas ligga på 3,3 liter för pojkar och 3,2 liter för flickor i grundskolans årskurs 9. Motsvarande för gymnasiet årskurs 2 är 6,6 liter för pojkar och 3,6 liter för flickor

Totalkonsumtionen i riket (15 år och uppåt) beräknades ligga på 10,4 liter 100 % alkohol under 2004. Detta enligt Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning (Stockholms universitet SoRAD).

Narkotikatillgången i Sverige ökade under hela 1990-talet och förefaller att vara större än någonsin. Under samma period halverades realpriserna på de vanligaste narkotikasorterna. Andelen ungdomar som prövat narkotika tredubblades under 1990-talet. Denna trend har nu bytts till en nedgång bland 15-16 åriga skolelever. År 2003 och 2004 uppmättes minskningar i narkotikatestandet även för mönstrande 18-åriga män.

Andelen dagligrökare i den vuxna befolkningen har så gott som halverats sedan slutet av 1970-talet, och bland skolelever har dagligrökningen minskat tydligt sedan 1990-talets början. Snusning har däremot ökat, i synnerhet bland yngre kvinnor, även om snusning fortfarande är klart vanligare bland yngre män.

Sven Andreasson, Statens folkhälsoinstitut, har presenterat fem evidensbaserade preventionsmetoder:

1. Tillgänglighetsbegränsade åtgärder (pris, antal försäljningsställen, tillsyn, bekämpning av langning)
2. Trafiknykterhet (promillegränser, effektiv tillsyn)
3. Rådgivning i sjukvården (primärvård, MVC, arbetslivet)
4. Föräldraprogram ("kärlek & gränser")
5. Krogprogram (personalutbildning + policy för bättre tillsyn)

Dessa fem metoder ligger som grund för det förebyggande arbetet i Kalmar län.

INLEDNING

Bakgrund

Länsstyrelsens uppgifter inom folkhälsoområdet, alkohol- och drogområdet samt tobaksområdet regleras i lagstiftning och andra beslut av statsmakterna. De lagar, som i första hand berörs, är socialtjänstlagen (SoL), alkohollagen och tobakslagen. Enligt dessa lagar har länsstyrelsen tillsyn över kommunernas handläggning av lagstiftningen. Inom folkhälsoområdet har länsstyrelsen uppgifter bl a inom målområdena "Minskat bruk av tobak och alkohol" samt "Ett samhälle fritt från narkotika och dopning och minskat bruk av överdrivet spelande".

I 5 kap 1 § SoL anges bl a att kommunerna ska "aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel".

Inom missbruksområdet anges i 5 kap 9 § bl a att kommunen aktivt ska ”sörja för att den enskilde missbrukaren får den hjälp och vård han eller hon behöver för att komma ifrån missbruket”.

Statsmakterna har under senare år preciserat politiken inom alkohol- och narkotikaområdet i nationella handlingsplaner (prop. 2000/01:20 resp. 2001/02:91). I handlingsplanen för att förebygga alkoholskador anvisas 450 mkr under åren 2001 – 2003. Därav erhöll länsstyrelserna 300 mkr i statsbidrag inom områdena Alkoholförebyggande insatser och Insatser för barn i missbruks- och våldsmiljöer. För 2004 avsattes 60 mkr för dessa områden och 15 mkr som utvecklingsmedel för öppenvård av unga och missbrukare. Motsvarande belopp för 2005 var 80 resp. 15 mkr. I narkotikahandlingsplanen avsattes 325 mkr under åren 2002- 2004. Särskilda medel för statsbidrag anvisades inte till länsstyrelserna inom detta område. Däremot gjordes förtydliganden att de förstnämnda statsbidragen även ska användas inom narkotikaområdet. Arbete pågår nu rörande en fortsättning på de nationella planerna.

I planerna betonas vikten av att samtidigt satsa på att stärka skyddsfaktorerna och att motverka riskfaktorerna på individuell-, social- och samhällelig nivå. Insatser måste ske på alla preventionsnivåer och berör hela samhället.

Samtidigt med att besluten om de nationella handlingsplanerna togs fick Statens Folkhälsoinstitut på det centrala planet en ny organisation och ändrade uppgifter. Som en följd därav inhämtar länsstyrelserna, i samverkan med Folkhälsoinstitutet sedan 2001, enkäter från kommunerna inom områdena alkohol, tobak och förebyggande arbete. Denna rapport baseras i stor utsträckning på kommunernas uppgifter. Folkhälsoinstitutet publicerar även en sammanställning för hela landet.

Sedan hösten 2002 finns en regional samordnare anställd på Regionförbundet i Kalmar län för att förankra de nationella handlingsplanerna i länet. Av denna anledning ger Länsstyrelsen och Regionförbundet ut denna rapport gemensamt. Motsvarande rapporter har tidigare publicerats gällande situationen 2003 och 2004.

I anslutning till de nationella handlingsplanerna har kunskapen om effektiva metoder för förebyggande arbete utvecklats. En lång rad utredningar, beskrivningar och rapporter har publicerats gällande metoder för arbetet. Det gäller även kartläggningar, bakgrundsbeskrivningar och metodbeskrivningar inom samtliga preventionsnivåer. Alkoholens betydelse ur ett folkhälso-perspektiv har likaså berörts i olika rapporter. Vi väljer att ta med några av dessa publikationer som referenslitteratur i bilaga 5. Kunskapsutvecklingen har på olika sätt varit till gagn för det förebyggande arbetet i länet.

Vad kännetecknar effektiva preventionsprogram?

Vi väljer att här presentera några viktiga forskningsresultat. I bilaga 8 till slutbetänkandet från Alkoholinförelseutredningen (SOU 2005:25) redovisas forskning om att förebygga beteendeproblem hos barn och unga. På s 475 dras följande slutsatser rörande effektiva preventionsprogram. De kännetecknas av:

- Programmen styrs av en uttalad teori om risk- och skyddsfaktorer
- Programmen innehåller inte enbart undervisning och diskussioner utan omfattar även färdighetsträning (t.ex. konflikthantering och social färdighetsträning)
- Programmen är utvecklingsmässigt och sociokulturellt adekvata

Gott stöd finns även för följande:

- Insatserna som riktas mot den unge förekommer i flera miljöer (t.ex. hem och skola)
- Programmen innehåller medel för att säkerställa programtrohet
- Programmen aktiverar och involverar

Något sämre stöd finns för följande:

- Innehållet i programmet baseras på KBT eller beteendeterapi
- Intervenera med optimal timing – helst innan problem aktualiseras
- De som leder programmet får adekvat utbildning och handledning
- Programmen pågår under lång tid
- Programmet är väl förankrat i organisationen och involverar lokala beslutspersoner

Enligt Anders Eriksson kännetecknas framgångsrik lokal prevention av:

- Utgår från forskning
- Mobiliserar många aktörer i kommunen Inkluderar både efterfrågan och utbud
- Tydligt fokus på policyförändringar
- Stöd från kommunledning
- Lokala media (opinion/stöd)
- Tillräcklig tid

I Alkoholkommitténs skrift *Förebygg alkoholskador – Insatser för riskgrupper* (Edita 2004) redovisas på s 73 ff forskningsresultat med exempel på riskfaktorer för alkohol- och drogproblem samt lämpliga åtgärder för prevention. Sammanställningen omfattar individuella och interpersonella faktorer, sociala nätverksfaktorer inklusive familj och skola samt samhällsfaktorer innefattande lagar och normer och förhållanden i närsamhället.

Syfte

Syftet med rapporten är följande.

- att vara ett stöd i arbetet med att förankra de nationella handlingsplanerna och deras fortsättning i länet
- att vara en kunskapskälla i länet gällande tillämpningen av alkohollagen, tobakslagen och det alkohol- och narkotikaförebyggande arbetet
- att lämna en återföring till kommunerna och Statens Folkhälsoinstitut
- att utgöra en referens för framtida avstämningar inom berörda områden

Metod

Som angivits ovan utgör rapporten i första hand en sammanställning av uppgifter från de enkäter Länsstyrelsen inhämtat från kommunerna i länet 2005 (Formulär för länsrapport 2004). För besvarande av länsdelen begärde Länsstyrelsen vidare uppgifter från Polismyndigheten i Kalmar län och Tullverket gällande tendenser inom alkohol- och drogområdet.

Underlag till rapporten har även hämtats från Länsstyrelsens löpande kontakter med kommuner, allmänhet och olika verksamheter inom alkohol- och drogområdet. Den regionala samordnaren har vidare i sitt arbete fått information från kommunernas olika nätverk inom områdena.

LÄNETS ALKOHOL- OCH NARKOTIKAPOLITISKA SITUATION OCH FÖREBYGGANDE ARBETE

Inledning och beskrivning av det förebyggande arbetet

Preventionsarbete – vad är det? Prevention brukar delas in i tre nivåer. Prevention betyder ”komma in före”, d.v.s. innan någon skada har skett.

Första preventionsnivån – med detta menas allmänna åtgärder såsom begränsning av tillgänglighet på alkohol, prispolitik, alkoholmonopolet, tullens och polisens insatser mot svart-sprit, kommunens tillståndsprövning av servering av alkohol och tillsyn över restaurangerna är exempel. Primär prevention kan man säga är insatser innan någon skada har skett. Aktörer på denna nivå – lärare, föreningsaktiva, sjukvårdsanställda inom primärvården. I ett större perspektiv är lagstiftare och politiska församlingar som genom sina insatser kan påverka tillgängligheten.

Andra preventionsnivån – sekundärprevention handlar om riktade insatser till de eller dem som riskerar att utveckla missbruk. Det kan handla om rådgivning, gruppverksamhet eller uppsökande verksamhet, skolans elevvård, företagshälsovården.

Tredje preventionsnivån – tertiär prevention handlar om behandling av individer som har tydliga problem med sitt missbruk. Aktörerna här är socialtjänst, psykiatri, speciella verksamheter inom skolan och sjukvården.

(Mer finns att läsa i Bjarne Ohlssons bok, Drogförebyggande arbete – en handbok).

Genom att det förebyggande arbetet är så mångfasetterat, är det också så att det aldrig blir klart. Insatser kommer alltid att krävas inom området. Starka kopplingar finns även till folkhälsoarbetet (bl a det tobakspreventiva arbetet) och det brottspreventiva arbetet. Starka samband finns även gällande insatser inom olika områden. En nedskärning inom ett område får därför konsekvenser inom andra områden på kortare eller längre sikt.

På länsplanet agerar i första hand Kalmar läns landsting genom Folkhälsocentrum, Länsstyrelsen och Regionförbundet genom att länssamordnaren är knuten dit. Sedan 1995 finns även en länssamrådsgrupp – Alkohol- och narkotikagruppen (AN-gruppen). Under åren 1997 – 2002 arbetade gruppen enligt ett punktnykerhetsprogram för att minska alkoholskadorna i länet. Idag är det de två nationella handlingsplanerna som styr gruppens arbete. I alla länets kommuner finns en lokal samordnare eller kontaktperson.

Regional samordning

Med hjälp av delfinansiering från socialdepartementet anställde Regionförbundet i Kalmar län i slutet av augusti månad 2002 en länssamordnare för alkohol- och drogförebyggande insatser.

För 2003 och 2004 fastställdes följande delmål för arbetet

- Tillsammans med de lokala samordnarna och nyckelpersoner i kommunerna göra tydliga lokala strategier. (Ungdomsarbetare i Kalmar län har angivit en inriktning i det förebyggande arbetet: ungdomars engagemang – föräldrar som goda förebilder – väl informerade politiker och resurscentra). Detta avspeglade sig i 2004 års Ungdomsarbetarkonferens.
- Utveckla nätverksarbetet med ansvariga för det brottsförebyggande arbetet, hälsoplanerare, alkoholhandläggare, fältsekreterare, fritidsledare. Konferenser och nätverksträffar har genomförts, tyvärr har inte gruppen fritidsledare hunnits med.

- Ordna mötesplatser och seminarier för kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte. Regionala samordnaren har ansvarat för olika mötesplatser för nätverksarbete och kompetensutveckling bl a Ungdomsarbetarkonferensen 2003 och 2004 samt nätverksträffar för alkoholhandläggare, lokala samordnare, fältsekreterare och brottsförebyggare.
- Ta fram aktuella basfakta och statistik kring alkohol- och narkotikaproblematiken till de lokala samordnarna. Under år 2004 har ett arbete med kommunernas fältsekreterare, FoU-enheten Fokus i Kalmar län, Länsstyrelsen och Regionförbundet inletts. Målet var att under 2004 publicera en kartläggning gällande grundskolans årskurs 8. Kartläggningen blev klar under år 2004 men publicerades inte förrän under våren 2005. År 2005 görs en enkät för gymnasieskolans årskurs 2.

Utanför delmålen har följande aktiviteter startats

- Tillsammans med länets alkoholhandläggare har ett arbete kring ansvarsfull alkoholserving inletts. Utbildningar av krogpersonal/krögare/ordningsvakter har skett i Västervik, Oskarshamn och i Kalmar.
- Länsstyrelsen, Regionförbundet, kommunerna och Rock City (Hultsfred) har påbörjat ett musikprojekt. Under hösten 2004 spelade fjorton band/orkestrar in en CD-skiva som delades ut till samtliga elever i årskurs 9 i länets alla grundskolor.
- En webbportal skapades 2003 för länets förebyggare. Den är nu nedlagd.

Statsbidrag

Under 2005 har Länsstyrelsen erhållit 2.450.000 kr i statsbidrag inom följande områden:

- Utvecklingsmedel för öppenvård av unga och missbrukare
- Insatser för barn i missbruks- och våldsmiljöer
- Alkohol- och drogförebyggande insatser

Liksom föregående år var bidraget ej uppdelat på de olika områdena. Länsstyrelsen har hittills beslutat om statsbidrag med sammanlagt 2.141.800 kr varav 1.821.800 kr gäller alkohol- och drogförebyggande insatser. Kommunerna har i direkta medel erhållit totalt 1.470.000 kr, Regionförbundet i Kalmar län 355.000 kr och Fokus Kalmar län 163.000 kr. Övriga organisationer har erhållit 153.800 kr. Samtliga kommuner i länet får indirekt del av de senare bidragen. Tyvärr var Länsstyrelsen tvungen att göra kraftiga prioriteringar bland ansökningarna. Flera av bidragen gäller insatser under mer än ett år och som regel sträcker sig insatserna över årsskiftena och därför kan bidragen inte alltid hänföras till insatser samma år de beviljas.

Ansökningarna och den preliminära fördelningen av de olika bidragen framgår av bilaga 2. Slutlig fördelning beräknas ske under hösten 2005.

En nyhet för 2005 är att länsstyrelserna får 49 mkr i statsbidrag 2005 för utveckling av vårdkedjor i missbrukarvården. Inom ramen för satsningen pågår diskussioner mellan staten och kommunerna där en särskild utredare senast den 1 oktober 2005 ska föreslå en vårdöverenskommelse, som preciserar kommunernas åtaganden för att få del av ytterligare statsbidrag om 100 mkr 2006 och 250 mkr 2007. I avvaktan på vårdöverenskommelsen disponerar länsstyrelserna 49 mkr under 2005 varav *Länsstyrelsen i Kalmar län disponerar 1,3 mkr*. Bidrag beviljas för ett år. Hur fortsättningen blir är beroende av ovan nämnd vårdöverenskommelse Jfr Dir. 2004:164.

Bedömning av tendenser inom alkohol- och narkotikaområdet

Kalmar län är ett utpräglat turistlän. En stor mängd turister besöker länet speciellt under sommarmånaderna då vi kan se en ökning av Systembolagets försäljning, antalet serveringsställen och antalet serveringstillstånd. Det är inte ovanligt att göra inköpsresor till Tyskland eller Danmark för inköp av alkohol. Tillgängligheten är med andra ord stor.

Socialtjänsten och polisen rapporterar att det säljs alkohol från både bilar och lägenheter i länet. Denna alkohol kan ha tagits in i landet genom privatinförsel.

CAN rapporterar i sina årliga undersökningar (grundskolans årskurs 9) att mera återhållsamma vanor har noterats de senaste åren – åtminstone för pojkarnas del. Alkoholkonsumtionen för unga flickor har ökat från 1989 (1,5 liter 100 % alkohol) till 2005 (3,2 liter 100 % alkohol).

Totalkostnaden för alkohol (produktionskostnader, produktionsbortfall, vård, egendomsskador och förebyggande åtgärder) har av nationalekonomen Anders Johnson beräknats till 160 miljarder kr för hela landet och 3,7 miljarder kr för Kalmar län 2005. Alkoholkonsumtionen i länet ligger under riksgenomsnittet enligt samma undersökning. Motsvarande tal var 109 resp. 2,7 1998.

Oroande statistik finns gällande alkoholkonsumtionen för unga vuxna i länet i förhållande till övriga län i landet. Enligt Socialstyrelsens folkhälsorapport 2005 var alkoholkonsumtionen bland män i åldern 16 – 29 år 1998 – 2003 den näst högsta i landet. För kvinnornas del var motsvarande rangordning nummer sju. I samma rapport finns även statistik rörande rökning för åldersgrupperna 16 – 84 år. Männerna i Kalmar län hamnar även här på en andra plats medan kvinnorna har en betydligt bättre rangordning på fjärde plats från slutet bland länen.

De vanligaste preparaten av narkotika är cannabis och amfetamin. Narkotika är definitivt inget ”storstadsproblem” utan finns i stort sett överallt. Tillgängligheten är även här stor. CAN rapporterar att priset på narkotika har sjunkit under många år. Ungdomar som går i grundskolans årskurs 8 (27 procent) tror sig veta eller vet säkert någon som kan förse dem med narkotika. Glädjande nog kan vi nu se en minskning gällande ungas bruk av narkotika.

Tullverket informerar att:

- Det finns storskalig och/eller organiserad alkoholsmuggling och narkotikasmuggling
- Personer – ofta utan eller med mycket låg inkomst – tjänar extrapengar genom att återkommande föra in och vidareförsälja alkohol i landet, i praktiken rullande alkoholbutiker
- Mindre utländska bussbolag vars resenärer vidareförsäljer sin ranson under sitt besök i landet
- Utländska lastbilschaufförer som för in sin privata ranson och säljer vidare ex vis vid rastplatser eller bensinstationer
- Internetbeställningar behöver kartläggas ytterligare i syfte att utröna omfattning och målgrupp.

I bl a Kalmar län har konstaterats att illegal försäljning av alkohol vuxit lavinartat.

Tullverket meddelar vidare att för landet som helhet:

- Mängden beslagtagna opium är större än tidigare
- Cannabis- kokainbeslagen ligger på fortsatt jämn nivå
- Beslag av heroin visar en klar ökning liksom beslag av kat.

Positiva utvecklingstendenser

De nationella handlingsplanerna börjar sätta spår i länets kommuner. Kommunerna ökar sina ansträngningar att komma till rätta med problem kring droger och brott. Exempel på det är nya brottsförebyggande råd som bildas, nya policydokument som kommuner har antagit, man söker statsbidragspengar från länsstyrelsen i stor omfattning, fungerande nätverk, stort intresse för kompetensutveckling osv.

Föreningslivet gör stora insatser, exempelvis Kalmar Läns Nykterhetsförbunds (KLN:s) aktiviteter kring "Alkoholen och våldet drabbar även barnen", Hela människans nätverksbyggande och föreläsningsserie om "De glömda barnen", Kriminellas Revansch I Samhället (KRIS) som föreläser i hela länet om sin verksamhet och aktivt arbetar med missbrukare eller f d missbrukare.

Exempel på vanliga kommunala aktiviteter: drogfria aktiviteter, strukturerade fritidsverksamheter, föräldramöten med alkohol- och droginformation, kartläggning av skolors psykosociala miljö och åtgärder, informationsutskick till föräldrar, kamratstödande verksamheter, samtal om alkoholvanor och rådgivning, åtgärder mot langning, åtgärder för att upprätthålla åldersgränser vid försäljning och servering av alkohol, föräldraprogram om alkohol/droger, utbildning i ansvarsfull alkoholserving, vidareutbildning av lärare.

Negativa utvecklingstendenser

Trenderna beträffande bruk av alkohol och droger är fortsatt negativa i länet. Det yttrar sig i att försäljningen och konsumtionen av alkohol ökar i samma takt som för landet i övrigt. Oroande är också att nya droger finns lätt tillgängliga till låga priser. Forskning visar på klara samband mellan totalkonsumtionen av alkohol och skadornas omfattning. FOKUS nyligen publicerade kartläggning av situationen i grundskolorna visar att andelen unga som röker är relativt stor (6 % för pojkar och 12 % för flickor i åk 8). Dessa tal är större än i landet i övrigt jämfört med CAN:s undersökningar (4 resp 9 % för åk 9).

Utvecklingen gällande trafiknykterhetsbrotten kan vara en utfallsindikator på alkoholskador. Som exempel ökade antalet återkallade körkort i länet där trafiknykterhetsbrott ingick som grund för återkallelsen från 174 år 2003, 179 år 2003 och 190 år 2004. Polisens statistik över misstänkta förare till följd av trafiknykterhetsbrott ökade från 358 år 2003 till 412 år 2004. I den senare siffran ingår 146 förare, som var misstänkta för drograttfylleri vilket är en kraftig ökning från 2003. En annan indikator gäller antalet omhändertagna personer i länet enligt lagen om omhändertagande av berusade personer (LOB). Antalet ökade från 1005 år 2002, 1049 år 2003 till 1108 år 2004.

Oroande är även polisens rapportering att beslagen av substitutionsmedlet Subutex ökar.

Generellt gäller att de större kommunerna har en mera diversifierad missbrukarvård än de mindre kommunerna. Stora svårigheter finns i flera kommuner att ordna bostäder åt hemlösa missbrukare. Särskilda tillnyktringsenheter saknas åt dem som omhändertagits enligt LOB. Brister finns gällande avgiftningsmöjligheter för narkotikamissbrukare i hela länet samt gällande avgiftning av alkoholmissbrukare i norra länet. Särskild enhet för behandling av narkotikamissbrukare finns endast i Kalmar kommun. Brister finns även gällande samverkan och vårdkedjor när missbrukare flyttar mellan olika kommuner, för psykiskt störda missbrukare samt gällande uppföljning och eftervård vid institutionsplaceringar.

Särskilda insatser behövs vidare för missbrukare, som betraktas som ”färdigbehandlade” samt för äldre missbrukare och kvinnliga missbrukare. Även unga missbrukare kan behöva särskilda insatser.

AN-gruppen i Kalmar län

Alkohol- och narkotikagruppen i Kalmar län bildades 1995. Gruppen utgör en arena för idé- och erfarenhetsutbyte inom alkohol- och narkotikaområdet. En uppgift är att skapa en samsyn mellan olika aktörer i länet, en annan att representera länet i nationella och länsövergripande sammanhang inom området. Aktiviteterna för gruppen berör på olika sätt följande politikområden:

- Alkohol- och narkotikapolitik
- Folkhälsopolitik
- Socialpolitik
- Rättsväsende- och kriminalpolitik
- Barn- och ungdomspolitik
- Utbildningspolitik

AN-gruppen har även varit medarrangör för Ungdomsarbetarkonferensen 2003 och 2004. AN-gruppen deltar aktivt i arbetet med den folkhälsopolitiska planen:

- Att förbättra den fysiska och psykiska hälsan med 25 procent för barn och ungdomar till år 2010
- Att minska livsstilsrelaterade sjukdomar med 20 procent till år 2010.

VisaLeg.nu - Länsgruppen

Den grundläggande tanken med VisaLeg.nu är att hjälpa handeln att bli bättre på att kontrollera legitimation på unga kunder och därmed också hjälpa butikerna att följa lagstiftningen. Det kan ofta vara svårt att avgöra om en person är exempelvis 16 eller 20 år vilket gör att underåriga ibland lyckas köpa folköl och tobak i handeln av misstag.

Målen för tiden fram till 031231 var:

- Förbättrade kontroller av detaljhandelns butiker i syfte att förhindra att underåriga kan köpa öl klass II och tobaksvaror
- Samarbetsavtal med 75 % av butikerna.

Utvärderingen ska besvara frågan:

- Om det blivit svårare för underåriga att köpa öl och tobaksvaror i butik
- Om kommunernas tillsyn enligt alkohol- och tobakslagen fungerar tillfredsställande
- Om butikerna blivit bättre på att tillämpa ålderskontroll vid inköp.

Utvärderingen berör följande målgrupper:

- Ungdomar i åldern 15 – 18 år
- Ungdomar i åldern 18 – 25 år
- Föräldragrupper
- Anslutna handlare och butikspersonal
- Ansvariga politiker och tjänstemän i kommunen
- Socialtjänstens fält- och ungdomssekreterare
- Närpolisen.

De lokala hälsoråden engageras för biträde i samband med brukarundersökningar. Den slutliga utformningen av form och innehåll beträffande frågor, enkäter eller telefonintervjuer avgörs av huvudmännen gemensamt.

Uppföljningarna som gjorts i flera kommuner visar att kontrollen blivit bättre vid andra tillfället för provköp av folköl. Den samlade utvärderingen i länet är fortfarande ej klar. I en nationell utvärdering, som gjordes av SCB hösten 2004 hade endast 45,6 % av butikerna en godkänd ålderskontroll. För Kalmar län var motsvarande siffra 61,7 %. En liknande undersökning gjordes 2003 av Svensk Dagligvaruhandel, Alkoholkommittén och Statens folkhälsoinstitut. Godtagbar kontroll fanns då hos 51,4 % av butikerna och trenden förefaller här alltså som negativ i landet.

Drogvaneenkäten - FOKUS

I Kalmar län finns ett länsomfattande nätverk av fältsekreterare som under några år arbetat med det drogförebyggande arbetet bland skolungdomar. Under en längre tid har nätverket försökt att hitta en fungerande modell för utformande och administration av en länsövergripande drogvaneenkät för skolungdomar.

Med stöd av Länsstyrelsen startades 2004 ett samverkansprojekt mellan socialtjänstens fältsekreterare, Regionförbundet och Fokus i Kalmar län – IFOU. Projektet kallas Drogvaneenkät bland skolungdomar i grundskolans år 8 och gymnasieskolans år 2 i Kalmar län 2004 – 2005. Den första enkäten gjordes under våren 2004 och resultatet publiceras under våren 2005. Rapporten kan beställas från Fokus hemsida eller laddas ner i Pdf-format. (<http://www.fokus.regionforbund.se/rapporter/ifou/Skrift-2005-1.pdf>).

Enkäten besvarades av 2855 elever, vilket är en svarsfrekvens på 86 procent. Resultatet visar t.ex. att 9 procent av ungdomarna i grundskolans år 8 röker och en majoritet av dessa röker dagligen. 8 procent uppger att de snusar – 75 procent av dessa gör det dagligen. Undersökningen visar även att majoriteten, 61 procent, av ungdomarna i åldern 14-15 år har alkoholdebuterat.

Vad gäller narkotika så säger sig en majoritet inte veta hur de skulle kunna få tag på narkotika medan 27 procent tror sig veta eller vet säkert hur de skulle göra. Det är ovanligt att ungdomarna har provat narkotika.

Resultatet från undersökningen visar att det finns behov av såväl allmänt förebyggande insatser som riktade insatser till denna åldersgrupp.

Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning (CAN) presenterar i sin årliga undersökning (hela riket) av elever i grundskolans år 9 att andelen alkoholkonsumenter minskade under större delen av 1980-talet. Under 1990-talet varierade andelarna mellan 75 och 80 procent, med endast små könsskillnader. I 2005 års undersökning uppgick andelen alkoholkonsumenter till 68 procent av pojkarna och 70 procent av flickorna. Andelen alkoholkonsumenter minskar alltså.

Andelen dagligrökare (från samma undersökning) låg tämligen stabilt runt 10 procent bland pojkarna och 15 procent bland flickorna under 1990-talet. Sedan början av 2000-talet har värdena sjunkit till 4 procent bland pojkarna och nio procent bland flickorna. 12 procent av pojkarna uppger att de snusar dagligen i grundskolans år 9. Det är ytterst få flickor som snusar dagligen, 2 procent.

Sedan 2003 visar undersökningen att 7 procent av såväl pojkar som flickor använt narkotika. Värdena har sjunkit från 2001 års undersökning då 10 procent av pojkarna och 9 procent av flickorna uppgett att de använt narkotika.

Ansvarsfull alkoholhantering

Begreppet ”ansvarsfull alkoholhantering”, står för ett utvecklat, skadeförebyggande förhållningssätt i samband med servering av alkoholdrycker i restaurangmiljöer. Detta är frågeställningar av betydande vikt och omfattning och det rör attityder och synsätt hos flera yrkesgrupper knutna till restaurangbranschen.

Diskussionen om hur arbetet bäst ska implementeras och drivas i Kalmar län har förts under några år. Erfarenheter och kunskaper från STAD-projektet (Stockholm förebygger Alkohol och Drogproblem) har spelat en viktig roll och projektets resultat inspirerar till liknande satsningar. Ett arbete av den här karaktären bör dock vara anpassat till den verklighet som råder i de mindre landsbygdskommunerna i länet, snarare än att vara präglad av storstadsförhållanden.

”Ansvarsfull alkoholserving” bygger på en utbildningsdel där de utpekade yrkesgrupperna serveringspersonal och ordningsvakter, utbildas i frågor som rör hur man på en restaurang utvecklar och upprätthåller ett skadeförebyggande förhållningssätt i samband med alkoholserving. Vi bedömer det som viktigt att restaurangföretagets arbete med den egna alkoholpolicyn eller egentillsynsprogrammet, här ges en framträdande roll.

Under 2004 anordnades utbildningar i Kalmar, Oskarshamn och i Västervik. Utvärderingarna visar att deltagarna har varit nöjda med utbildningarna.

Kalmar kommun ordnar sina utbildningar inom ramen för den försöksverksamhet där sex kommuner i landet deltar medan Oskarshamns och Västerviks kommuner samverkat med Regionförbundet och Länsgruppen för planering och genomförande. I stort sett ser utbildningarna likadana ut.

Utbildningarna har innehållit följande delar:

Block 1 Alkohollagen med de utpekade avsnitten samt missbruksfrågor

Block 2 Polisen om narkotika på krogen, nöjesrelaterat våld i krogmiljö, samverkan gällande tillsynsrollen, samt ordningsvaktens uppgifter

Block 3 Konflikthantering, utpekad som bärande del i utbildningen

Block 4 Alkoholpolicyn. Viktig del om innehåll och uppbyggnad.

Ungdomsarbetarkonferens

Ungdomsarbetarkonferensen i Kalmar län har blivit ett begrepp. Konferenserna är välbesökta och de senaste åren har det varit mellan 150 – 200 deltagare. De senaste åren har konferenserna varit förlagda på Öland

Att skapa mötesplatser, kompetensutveckling och att etablera nätverk har varit viktigt för ungdomsarbetare i länet. I den delen har ungdomsarbetarkonferensen varit viktig. Konferenserna har under de senaste åren handlat om rasism – främlingsfientlighet och att arbeta mot droger. Föreläsare från hela landet har deltagit men framförallt har konferensen lyft fram förebyggande arbete i Kalmar län.

Konferensen 2004 byggde på ungdomar som en resurs i det förebyggande arbetet, föräldrastöd i teori och praktik, resultatet av Länsstyrelsens statsbidrag presenterades och konferensen avslutades med en diskussion/utfrågning av ledande politiker från Regionförbundet, Länsstyrelsen, Polisstyrelsen, Landstinget, kommunpolitiker och nämndspolitiker. Ca 160 ungdomsarbetare från Kalmar län deltog i konferensen.

Musikprojektet "Hög på livet".

Efter en förebild från Danmark provar Länsstyrelsen, Regionförbundet, Monokrom, TBV, Studieförbundet, Folkuniversitet, Rock City samt länets kommuner att samla unga musiker för att arbeta med "låtskriveri".

Målet var att ett band från varje kommun i länet skulle få möjlighet att spela in en CD-skiva som delades ut till samtliga elever i grundskolans årskurs 9 i länet vt 2005. Banden fick hjälp med bearbetning av både text och musik av etablerade människor i branschen. Även inspelningarna leddes av professionella människor.

Projektet är av främjande karaktär där vi vill hjälpa till att skapa en arena för ungdomar med musikintresse. I slutet av maj 2005 genomfördes ett releaseparty i Hulfsfred där banden fick framträda på Metropol, inför ungdomar från hela länet. Projektnamnet är "Hög på livet".

TILLÄMPNINGEN AV ALKOHOLLAGEN I LÄNET

Länsstyrelsen i Kalmar län har ett avtal med Länsstyrelsen i Kronobergs län gällande tillsyn enligt alkohollagen (AlkL). Sedan 2000 finns ett väl fungerande samverkansavtal mellan länets kommuner gällande samarbete enligt AlkL. Särskilda avtal finns dessutom mellan några kommuner gällande samverkan om tillämpning av lagstiftningen. Avtalen underlättar på många sätt rådgivning, tillämpning, kompetensutveckling och tillsyn inom området.

En kraftfull satsning gjordes under året på Ansvarsfull alkoholserving (se ovan under detta avsnitt). Vidare ordnades utbildningsdagar kring ekonomisk restaurangkontroll. Handläggargruppen utarbetade mallar för ekonomisk prövning. Utbildning skedde vidare rörande metodik för tillsyn rörande illegal alkohol på restauranger enligt ISAK-modellen (Införsel av alkohol, SAMverkan mellan myndigheter om Krogen). Förberedelser gjordes för att tillämpa metoden i länet.

Under 2004 gjorde Länsstyrelsen verksamhetstillsyn i två kommuner gällande regelefterlevnaden av AlkL. Därmed slutfördes en tillsynsomgång av alla länets kommuner enligt denna metod.

För att lindra de ökande alkoholskadorna skärptes AlkL vid tre tillfällen gällande bestämmelserna om marknadsföring, förverkande samt förbud mot förvaring av alkoholdrycker och samtidigt skärptes straffsanktionerna.

Trenden med ökande antal serveringsställen avstannade. Enligt kommunenkäten fanns det i länet den 31 december 2002 totalt 370 stadigvarande serveringstillstånd fördelade på 325 tillstånd för allmänheten och 45 tillstånd för slutna sällskap. Den 31 december 2003 hade antalet tillstånd ökat med 15 % till totalt 424 fördelade på 350 resp. 74 tillstånd. Den 31 december 2004 fanns det i länet 348 resp. 61 sådana tillstånd. Antalet tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten ökade med 50 % från 44 tillstånd 2002 till 66 tillstånd 2003 vilket är en anmärkningsvärt stor ökning. Under 2004 ökade dessa tillstånd ytterligare till 77 varav 32 gällde fes-

tivaler. En minskning skedde gällande tillfälliga tillstånd till slutna sällskap från 141 tillstånd 2002 till 112 tillstånd 2003. Även 2004 meddelades 112 sådana tillstånd. Antalet anmälda detaljhandelsställen för folköl ökade med 8 under 2003 till 319 vid årets slut. Under 2004 minskade dessa försäljningsställen till 293.

En påfallande stor skillnad finns mellan länets kommuner gällande antalet serveringstillstånd. Vid en jämförelse av antalet tillstånd per 1000 invånare varierar siffrorna från 0,80 i Högsby till 6,45 i Borgholms kommun. Det näst högsta antalet har Mörbylånga kommun med 2,43 tillstånd per 1000 invånare. I stor utsträckning följer krogtätheten turistströmmarna i länet.

I hälften av länets kommuner beslutades om återkallelse eller varning gällande serveringstillstånd. Antalet återkallelser var 36 och antalet varningar var 8. De enda återkallelsegrundarna var att tillståndet ej utnyttjas längre (32) och brister i ekonomisk skötsamhet (4). Endast i tre fall beslutade kommunerna om förbud eller varning gällande försäljning av folköl under 2004.

Tillsynsbesök på serveringsställen skedde i 11 av länets 12 kommuner och tillsynsbesök på detaljhandelsställen för folköl skedde i 9 kommuner under 2004.

Bilaga 3 är en sammanställning av vissa frågor från Formulär för länsrapport 2004 – Arbetet enligt alkohollagen.

TILLÄMPNINGEN AV TOBAKSLAGEN I LÄNET

Central tillsynsmyndighet gällande tillämpningen av tobakslagen (TL) är Statens folkhälsoinstitut. Det regionala ansvaret vilar på Länsstyrelsen. Även Folkhälsocentrum i Oskarshamn arbetar regionalt med frågorna i Kalmar län.

Lokalt har varje kommun tillsynsansvaret för TL. Detta gäller såväl bestämmelserna om förbud mot eller begränsning av tobaksrökning i vissa lokaler som förbudet mot försäljning av tobak till minderåriga.

Fyra kommuner har genomfört informationsbesök gällande bestämmelserna om begränsning av rökning i lokaler. Ingen kommun har meddelat föreläggande eller förbud till följd av att bestämmelserna om rökning inte följts. Enligt kommentarerna rörande regeltillämpningen uppger kommunerna att de största bristerna gällande efterlevnaden finns på skolgårdar.

Noterbart är att inget strafföreläggande eller åtal skett gällande brott mot TL:s förbud att sälja tobak till minderåriga. Kommunerna eller Länsstyrelsen har ej heller meddelat något föreläggande enligt 20 § 2 st TL mot försäljning till minderåriga. Sju kommuner har gjort besök på försäljningsställen angående TL:s bestämmelser om åldersgräns.

Antalet försäljningsställen som anmält försäljning av tobak ökade från 410 den 31 december 2002 till 432 i slutet av 2003. Under 2004 minskade antalet försäljningsställen till 415.

Fr o m den 1 juni 2005 gäller en ändring i 2 § p 5 TL med innebörd att rökning är förbjuden i restauranger och på andra serveringsställen utom när servering sker utomhus. Möjlighet finns att inrätta särskilda rökrum i en mindre del av restaurangen. Servering eller annan restaurangverksamhet får ej ske i dessa utrymmen. Under 2004 och 2005 har ett omfattande arbete gjorts

för att förbereda lagändringen. I Kalmar län har hittills Kalmar och Oskarshamns kommuner deltagit i en nationell uppföljning av reformen. Vid de granskade serveringsställena var det inget ställe som bröt mot rökförbudet. Skyltning rörande rökförbudet fanns endast på ett fåtal ställen. I några fall bedömdes det att det fanns risk att rök spred sig från uteserveringen till restaurangen i övrigt. Inget av de besökta serveringsställena hade inrättat röktrum. Generellt sett förefaller tillämpningen av lagändringen hittills ha varit god.

Fr.o.m. den 1 juli 2005 har ytterligare skärpningar skett i tobakslagen. Det gäller inom områdena märkning, information om åldersgränser, styckeförsäljning, egentillsyn, marknadsföring och sponsring.

Bilaga 4 är en sammanställning av vissa frågor från Formulär för länsrapport 2004 – Arbetet enligt tobakslagen.

	<i>Det alkohol- och/eller drogförebyggande arbetet (bilaga 1)</i>		
		Har ett alkohol/ och eller drogpolitiskt program antagits i kommunen? Vilket år antogs programmet?	
		4_5. Har kommunen som arbetsgivare en alkoholpolicy?	
		4_6. Hur mycket arbetstid avsattes till alkohol- och/eller drogförebyggande arbete i den kommunala förvaltningen under år 2004?	
Västervik	2003	Nej	50 %
Vimmerby	1997	Ja	20 %
Hultsfred	2004	Nej	10 %
Oskarshamn	2002	Ja	350 %
Högsby	Nej	Ja	10 %
Mönsterås	2004	Ja	0 %
Kalmar	2004	Ja	300 %
Nybro	2005	Ja	100 %
Emmaboda	2000	Ja	ej svar
Torsås	Nej	Nej	15 %
Borgholm	2005	Ja	40 %
Mörbylånga	1997	Ja	25 %

Fördelning av statsbidrag 2005 i Kalmar län för att förebygga alkoholskador, till ungdoms- och missbrukarvård samt till insatser för barn i missbruks- och våldsmiljöer

kommunens namn	befolkning 2004	procent	ansökan om förebyggande medel	beslut förebyggande medel	ansökan om ungdoms o missbr.vård	beslut ungdoms o missbr.vård	ans. om ins. f barn i missbr o våldsmiljö	beslut ins f barn i missbr o våldsmiljö	summa beslutade bidrag
Västervik			176 000	0					0
Västervik	36 566	15,6	590 000	300 000					300 000
Vimmerby	15 596	6,7	150 000	150 000			35 000	35 000	185 000
Hultsfred	14 591	6,2							0
Oskarshamn	26 300	11,2	285 200	160 000					160 000
Mönsterås	13 226	5,6							0
Högsby	6 244	2,7	90 000	50 000					50 000
Kalmar	60 649	25,9							0
Nybro	19 882	8,5	300 000	300 000					300 000
Emmaboda	9 643	4,1	200 000	200 000	200 000	125 000			325 000
Torsås	7 263	3,1					175 000	150 000	150 000
Borgholm	11 133	4,7							0
Mörbylånga	13 403	5,7							0
Regionförbundet			240 000	240 000					240 000
Regionförbundet			115 000	115 000					115 000
Fokus Kalmar län			163 000	163 000					163 000
KLN			95 000	60 000					60 000
Ökraft			95 000	75 000					75 000
VANK, Västervik							10 000	10 000	10 000
Växjö stift							46 875	0	0
UNF			8 800	8 800					8 800
RNS			125 000	0					0
Summa	234 496	100	2 633 000	1 821 800	200 000	125 000	266 875	195 000	2 141 800

<i>Arbetet enligt alkohollagen (bilaga 3)</i>									
	2_2. Hur många detaljhandelsställen för folköl fanns det kommunen den 31 dec 2004?	2_3. Har kommunen, eller kommunen i samarbete med polismyndigheten, besökt detaljhandels- och serveringsställen för folköl i informations- och/eller kontrollsyfte under 2004?	2_5. Har något beslut om förbud och/eller varning meddelats av kommunen med stöd av 7 kap. 21 § alkohollagen år 2004? (Folköl)	2_9. Hur många tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten meddelades av kommunen under 2004	2_9. Hur många tillfälliga serveringstillstånd till slutna sällskap meddelades av kommunen under år 2004?	2_14. Har något beslut om återkallelse av serveringstillstånd eller varning meddelats av kommunen med stöd av 7 kap. 19 och eller 20 §§ alkohollagen under år 2004?	2_15. Hur många beslut om återkallelser av serveringstillstånd / varningar meddelade kommunen med stöd av 7 kap. 19 och/ eller 20 §§ alkohollagen under år 2004?	Hur många stadigvarande tillstånd fanns det i kommunen 31/12 2004? Till allmänheten/Till slutet sällskap	Hur många alkohollagstävanden handlades i kommunen under 2004?
Västervik	46	Ja	2	3	23	Ja	6/0	37/13	141
Vimmerby	21	Ja	0	9	3	Nej	1/1	23/6	10
Hultsfred	13	Nej	0	5	0	Nej	0/0	10/2	7
Oskarshamn	21	Ja	0	4	17	Nej	0/0	39/9	14
Högsby	12	Ja	0	6	4	Nej	0/0	7/6	27
Mönsterås	11	Ja	0	5	4	Nej	0/0	12/0	40
Kalmar	54	Nej	0	18	35	Ja	11/1	77/19	169
Nybro	19	Ja	0	7	5	Ja	2/3	18/3	22
Emmaboda	13	Nej	0	5	1	Ja	4/2	13/1	18
Torsås	13	Nej	1	5	0	Nej	0/0	10/0	3
Borgholm	47	Ja	0	10	7	Ja	10/0	69/2	32
Mörbylånga	23	Ja	0	0	13	Ja	3/2	33/2	87
<i>Summa</i>	293			77	112		36/8	348/61	570

	Arbetet enligt tobakslagen (bilaga 4)								
	4 Ibland kan frågor/klagomål komma från allmänheten... Har kommunen fått några sådana sådana frågor/klagomål under 2003?								
	3_3.Har kommunen besökt lokaler eller motsvarande i informations- och /eller kontrollsyfte gällande tobakslagens bestämmelser om begränsning av rökning under 2004?								
	3_5. Har kommunen under år 2004 meddelat något föreläggande/förbud till lokal innehavare på grund av att bestämmelserna om begränsning av rökningen inte har följts?								
	3_7. Har kommunen planerat att genomföra/genomfört särskilda insatser inför införandet av rökfria serveringar?								
	3_10 Känner kommunen till någon försäljare inom detaljhandeln i kommunen som blivit åtalad/godkänt strafföreläggande för brott mot tobakslagens förbud att sälja tobak till minderåriga under år 2004?								
	3_8. Har kommunen under 2004 meddelat föreläggande och/eller förbud till detaljhandlare av tobak p g a att åldersgränsen i tobakslagen inte följts?								
	3_13. Hur många försäljningsställen har kommunen besökt i informations- och/eller kontrollsyfte gällande tobakslagens bestämmelser om åldersgräns vid tobaksköp under år 2004?								
	3_11. Hur många försäljningsställen med tobaksvaror fanns det i kommunen den 31 dec 2004?								
	3_14. Samverkar kommunen med landstinget i tobaksprevention?								
Västervik	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	60	81	Vet ej
Vimmerby	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	18	33	Nej
Hultsfred	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	-	27	Nej
Oskarshamn	Ja	Ja	Nej	Ja	Nej	Nej	25	25	Nej
Högsby	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Nej	13	13	Nej
Mönsterås	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	-	17	Ja
Kalmar	Ja	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	-	60	Ja
Nybro	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	5	18	Nej
Emmaboda	Ja	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	-	28	Nej
Torsås	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Nej	7	13	Nej
Borgholm	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej	-	73	Nej
Mörbylånga	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Nej	27	17	Ja
<i>Summa</i>							155	415	

Publikationer med anknytning till alkohol- och narkotikaförebyggande arbete, alkohollagen samt tobakslagen (Bilaga 5)

Övergripande material och förslag till ändringar i lagstiftningen

Prop 2000/01:20, Nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador

Prop 2001/02:91, Nationell narkotikahandlingsplan

SOU 2000:126, Vägvalet Den narkotikapolitiska utmaningen. Slutbetänkande av narkotikakommissionen.

Prop 2004/05:126, Åtgärder mot illegal alkoholhantering

SOU 2003:65, Alkoholbranschens idrottssponsring och alkohol vid ungdomsevenemang m.m. Betänkande av utredningen om begränsning av alkoholbranschens sponsring inom idrotten m.m.

Prop 2004/05:118, Tobakskontroll – genomförande av WHO:s ramkonvention om tobakskontroll m.m.

SOU 2004:86, Var går gränsen? Delbetänkande av Alkoholinförelseutredningen

SOU 2005:25, Gränslös utmaning – alkoholpolitik i ny tid. Slutbetänkande av Alkoholinförelseutredningen

Handlingsplan för en särskild satsning på narkotikabekämpning m.m. inom kriminalvården, 2002-05-24

SOU 2004:3, Tvång och förändring – Rättssäkerhet, vårdens innehåll och eftervård. Betänkande av LVM- utredningen

Dir 2004:164, Socialdepartementet, En vårdöverenskommelse om missbrukarvården

Beskrivningar av orsaker till bruk av alkohol och andra droger

Lalander Philip, Anden i flaskan – Alkoholens betydelser i olika ungdomsgrupper Brutus Östlings Bokförlag Symposion, Stockholm/Stehag 1998

Lalander Philip, Hela världen är din – en bok om unga heroinister, Studentlitteratur, Lund 2001

Lalander Philip/ Santis Carmona, Utanförskap och droger – Om unga chilensare i en lågstatusförort, Mobilisering mot narkotika, Stockholm, rapport nr 2 2004

Sjö Fabian/Bossius Thomas, Droger i den svenska klubbkulturen, Mobilisering mot narkotika, Stockholm, rapport nr 5 2004

Johansson Göran, Räcka varandra handen – Mångsidig, entydig, kontinuerlig narkotikaprevention i norra Örebro län, Sköndalsinstitutets skriftserie nr 21

Öppna för gränser – Barns och ungas tankar om alkohol, tobak och narkotika, Barnombudsmannens årsrapport 2005

Beskrivningar av metoder för det förebyggande arbetet

Förebygg alkoholskador – Insatser för riskgrupper, Alkoholkommittén 2004

Ohlsson Bjarne, Allas ansvar, Drogförebyggande arbete – En handbok, Svenska Kommunförbundet 2001

Andréasson Sven, Att förebygga alkoholskador – Stödinsatser för riskgrupper, Statens folkhälsoinstitut, rapport nr 2003:3

Om barnen i missbrukets skugga – Vad kan du göra i din kommun? Alkoholkommittén 2004

Samtal om alkohol i skolan – ett material för högstadielärare, Alkoholkommittén 2004

Insatser i skolan som stärker hälsofrämjande skolutveckling och förebygger alkoholskador och narkotikamissbruk (redovisning av ett regeringsuppdrag), Myndigheten för skolutveckling och Statens folkhälsoinstitut, september 2003

Nya verktyg för föräldrar – förslag till nya former av föräldrastöd, Sven Bremberg (red), Statens folkhälsoinstitut 2004:49

Häregård Anders, Villkor för prevention – En studie av faktorer som ökar aktiviteten hos drogförebyggande samordnare i Sverige, Företagsekonomiska institutionen, Stockholms universitet hösten 2003

Malmqvist Elif & Nyberg Eva, Den drogförebyggande samordnaren som ett kommunalt åtagande i projektform – En central specialistfunktion eller en liten verksamhet i periferin? FoU-Södertörn, Skriftserie nr 43/05

Forster Martin m.fl. CHARLIE och KOMET – utvärdering av två lärarprogram för barn med beteendeproblem, Stockholms stad, FOU-rapport 2005:2

Sundell Knut/ Forster Martin, En grund för att växa – Forskning om att förebygga beteendeproblem hos barn, Stockholms stad, FOU-rapport 2005:1

Flera studieförbund och frivilligorganisationer har gett ut material gällande förebyggande arbete. Det gäller t.ex. En narkotikafri skola av Staffan Hybinette (RNS), Vara vettig Vuxen (Hela människan), Ung och Kung (IOGT-NTO) och SuperFöräldrarna av Riksförbundet Hem och Skola, Folkhälsoinstitutet och Systembolaget

Mobilisering mot narkotika har gett ut Local Hero – ett material för att aktivera ungdomar mot narkotika

Beskrivningar av förebyggande arbete och statsbidrag

Insatser mot alkoholskador – Användning av statliga medel avsatta för den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador, Alkoholkommittén 2003

Fördelning av medel för alkohol- och narkotikaförebyggande insatser och bidrag till ungdomsvård och missbrukarvård år 2004 – Uppföljning av länsstyrelsernas medelsfördelning, Socialstyrelsen 2005

Rapport om hur frivilligorganisationerna inom det sociala området använt statsbidrag under verksamhetsåret 2004, Socialstyrelsen 2005

Länsrapport 2003 – Länsstyrelsernas och kommunernas tillsyn enligt alkohol- respektive tobakslagen samt kommunernas alkohol- och narkotikaförebyggande arbete, Statens folkhälsoinstitut 2004:28

Uppföljning av nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador – utgångsläge och lägesrapport november 2003, Statens folkhälsoinstitut 2003:62

Den svenska alkoholutvecklingen – Lägesrapport i januari 2005, Statens folkhälsoinstitut 2005:13

Till exempel – Lyckat arbete mot alkohol- och drogmissbruk i Örebro kommun, Länsstyrelsen i Örebro län Publikation nr 2005:1

Steget före – Om öppenvårdsprojekt och kunskapsutveckling inom socialt arbete i Skåne, Stockholms och Västra Götalands län, Länsstyrelserna i de tre länen, januari 2005

Alkohol- och tobaksrapporter samt folkhälsorapporter

Alkohol – ingen vanligt handelsvara, Statens folkhälsoinstitut 2004:45

Andréasson Sven /Allebeck Peter (red) Alkohol och hälsa – En kunskapsöversikt om alkoholens positiva och negativa effekter på vår hälsa, Statens folkhälsoinstitut 2005:11

Boström G/Nykvist K, levnadsvanor och hälsa – första resultaten från den nationella folkhälsoenkäten Hälsa på lika villkor, Statens folkhälsoinstitut 2004:48

Att förebygga alkoholskador – En samlad politik för folkhälsa, Regeringskansliet S 2001.032

Folkhälsorapport 2005, Epidemiologiskt centrum (EpC) Socialstyrelsen, Edita, mars 2005

Informationsmaterial om tobak 2005 – Ett urval av aktuellt informationsmaterial om tobak samt var man kan beställa det, se Statens folkhälsoinstituts hemsida www.fhi.se

Samhällseconomiska rapporter

Johnson Anders, Hur mycket kostar supen? Sober förlag 2000

Tänk långsiktigt! – En samhällseconomisk modell för prioriteringar som påverkar barns psykiska hälsa, Skolverket, Socialstyrelsen och Statens folkhälsoinstitut, april 2004 (kan beställas från FHI Rapport nr R 2004:14)

Beskrivningar av konsumtionsutvecklingen och kartläggningar

Konsumtionsutvecklingen kan följas i CAN:s rapporter t.ex. Skolelevers drogvanor 2004 (nr 84), Narkotikautvecklingen i Sverige 1988 – 2004 (nr 85), Mönstrandens alkoholvanor 2004 (nr 86) och Drogvanor i gymnasiet år 2 (nr 87)

Thunberg Ambjörn/Hammerin Agnetha/Gough Ritva, Resultat av Undersökning av grundskoleelevers användning av droger – Kalmar län 2005, Fokus Kalmar län, Skriftserie 2005:1

El-Khouri Bassam Michel/Sundell Knut, Elevers Normbrytande Beteenden – Resultat från 2004 års Stockholmsenkät med elever i grundskolans år 9 och gymnasiet år 2, Stockholms stad, FOU-rapport 2005:8

Hjälprepa för kartläggning av narkotikasituationen i kommuner, Statens folkhälsoinstitut 2003:37

Hjälprepa för kartläggning av alkoholsituationen i kommuner, Statens folkhälsoinstitut 2001

Beskrivningar av preparat m.m.

Narkotika, dopingmedel och hälsofarliga varor, Svenska Carnegie Institutet (SCI) och Svenska narkotikapolisföreningen (SNPF), Mediahuset i Göteborg AB, sjunde upplagen april 2004

Narkotikabrottslighet på Internet – En utmaning för de rättsvårdande myndigheterna och den svenska narkotikapolitiken, Mobilisering mot narkotika och Rikspolisstyrelsen, 2003-06-11

Beskrivning av metoder för vård och behandling

Behandling av alkohol- och narkotikaproblem – En evidensbaserad kunskapssammanställning, Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) volym 1 nr 156/I och volym II 156/II, 2001

Berglund Mats m.fl. Behandling av alkoholproblem – En kunskapsöversikt, Centrum för utvärdering av socialt arbete CUS, Liber AB 2000

Blomqvist Jan, Inte bara behandling – vägar ut ur alkoholmissbruket, Stockholms stad, FOU-rapport 1999:16

Blomqvist Jan, Att sluta med narkotika – med och utan behandling, Stockholms stad, FOU-rapport 2002:2

Blomqvist Jan/Wallander Lisa, Åt var och en vad hon behöver? – En vinjettstudie av socialarbetarens bedömningar och val av insatser vid missbruksproblem, Stockholms stad, FOU-rapport 2004:8

Principer för behandling av drogberoende – En forskningsbaserad vägledning, Allmän SiS-rapport 2004:8

Kvalitet inom missbrukarvård – Ett försök att utveckla kvalitetskriterier, delrapport Socialstyrelsen mars 2005

Rosenqvist Pia m.fl. Addiction and life course, Nordic Council for Alcohol and Drug Research, NAD publication 44, Hakapaino Oy, Helsinki, 2004

Nyström Siv/Sallmén Björn/Öberg David, Beslut på bättre grunder – en handbok för ASI-användare, Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete, Socialstyrelsen januari 2005

Nyström Siv (red), Metoder för missbrukarvården – ASI-intervjun i praktisk tillämpning, Centrum för utveckling av socialt arbete CUS, Socialstyrelsen november 2003

Andréasson Sven m.fl. ASI – en strukturerad intervjumetod för bedömning av alkohol- och narkotikarelaterade problem, CUS, reviderad version maj 2003